

't "Tussedurke"

Jaargang 9, nummer 1, juli 2009

Redactie Nieuwsbrief 't Tussedurke

Jan Bon 0412 - 401131
Jan van der Burgt 0412 - 401183

** Kopij, liefst onbewerkte tekst, digitaal inleveren bij de redactie of bij de secretaris van de vereniging**

Fotogroep

De fotogroep gaat verder met het verzamelen van foto's en het invoeren van gegevens in de computer. Als u nog in het bezit bent van interessante oude foto's, neem dan contact op met de contactpersonen van de fotowerkgroep:

Ineke Mulders 0412 - 402901
Jos van der Burgt 0412 - 401183
Marieke Spanjers 0412 - 405130
Voor meer informatie kunt u zich melden bij
Rinie Gremmen 0412-402141

Secretariaat

Ria Boeijen 06 - 53726742
E. Aldrinstraat 3, 5351 GR Berghem

Kopij, liefst onbewerkte tekst, digitaal inleveren bij de redactie of bij de secretaris van de vereniging.

Denk bij het opruimen van oude spullen van uw zolder aan onze vereniging. Gooi geen voor ons belangrijke spullen weg. Neem a.u.b. contact op met ons.

Openstelling Expositieruimte

"Berchs-Heem" is gevestigd in het voormalig gemeentehuis, Burgemeester van Erpstraat 2.

1e zondag van de maand: 11.00-13.00 uur
1e maandag daaropvolgend: 19.00-21.00 uur
Ook na een telefonische afspraak via de secretaris (06 - 53 72 67 42) bent U van harte welkom.
info@berchs-heem.nl – www.berchs-heem.nl

In Memoriam:

- Antoon van Genugten † 09-06-2009, 75 jr
- Harrie van Orsouw † 10-07-2009, 89 jr

Van de redactie

Beste lezers, in dit nummer kunt u o.a. lezen over de Verklaring naam nieuwbouwwijk 'Piekenhoef' en 't Reut in Berghem, Brabantse Avond, m.m.v. Kwartjesvolk uit Zeeland, Jaarvergadering 2009, Bezoek Grote Kerk Oss, Tentoonstelling Oorlogsslachtoffers Berghem. Wij wensen u een fijne vakantie en veel leesplezier.

Activiteiten 2009

• 12-13 september start nieuw seizoen: Open Monumentendag zaterdag • 27 september Berghem Bruist • 20 november presentatie boek Bergse Dialecten. Bezoek Boerderijmuseum Heeswijk. *Hiervoor krijgt u nog een uitnodiging.*

WEB-site Berchs-Heem

Berchs-Heem is vanaf oktober 2007 op internet te zien; www.berchs-heem.nl. Op deze site vindt u actuele zaken, foto's van nieuwe activiteiten, maar ook oude foto's zoals, bijv. van molen 'de Anna' en oude schoolfoto's etc. De site wordt druk bezocht, vanuit diverse landen. Houdt u zich via de site op de hoogte van onze activiteiten en nieuwsberichten.

Wij wensen u een prettige vakantie!

Anno 2009 wordt er in Berghem volop gebouwd, zowel in Piekenhoef als in 't Reut.

Verklaring naam nieuwbouwwijk 'Piekenhoef' in Berghem

Voor de verklaring van het toponiem 'Piekenhoef' moeten we terug in de tijd, naar halverwege de zeventiende eeuw.

Gijsbert Pieck van Tienhoven neemt rond 1650 de ontginning van een stuk land net buiten Berghem ter hand.

Ontginningen

Vergroting van de welvaart vormde in de zeventiende en achttiende eeuw niet het hoofdmotief voor de vele ontginningen. De overheid bevorderde het in cultuur brengen van woeste gronden vooral om op deze wijze de opbrengst van belastingen te vergroten.

Het Statendorp Berghem, dat rechtstreeks onder de Staten-Generaal viel, kreeg na het uitvaardigen van plakkaten toestemming om over te gaan tot verkoop van gemene gronden. Wie deze gronden opkocht en in cultuur bracht, werd tien jaar vrijgesteld van alle belastingen en tienden die erop berustten. Bij deze ontginningen werd het hout gerooid, de heide omgeploegd en daarna ingezaaid met o.a. boekweit en haver.

Aan de zuidzijde van Berghem voorbij de Kleinsteeg (nu Willandstraat) werden tussen 1650 en 1659 ongeveer 60 morgen gemene gronden ontgonnen (een morgen land = 0,85 ha).

De in 's-Hertogenbosch wonende rentmeester-generaal der domeinen in de Meierij, Gijsbert Pieck van Tienhoven, die in 1629 in gezelschap van Johan Wolfert van Brederode en anderen, afkomstig uit Hollandse regentenfamilies, in de Meierij neerstreek, kocht in 1647 40 morgen gemene gronden in Berghem, om die te laten cultiveren.

Pieck van Tienhoven bouwde op die ontgonnen gronden, aan de oostzijde van de weg Berghem-Nistelrode (nu Zevenbergseweg), een boerderij die hij verpachtte.

In de volksmond kreeg deze de naam 'Piekenhoef'.

Na 1656 kochten 60 inwoners uit Berghem een perceel heidegrond aansluitend aan de ontginning van Piekenhoef, ter grootte van ongeveer 0,5 morgen.

In het "Register van de nyen heijlanden", in 1659 aangelegd voor H. Dappart, griffier van de domeinen in de Meierij van 's-Hertogenbosch, werden de namen genoteerd van de kopers die de verworven gronden wilden cultiveren.

Bron:

Berghem en Nistelrode 1648-1795. Protestant en Katholiek in het Maasland. Drs. L.P. van den Heuvel en L.J.P. Akkermans, 1998, pag. 79.

Verklaring naam nieuwbouwwijk 'Het Reut' in Berghem

Wat is de betekenis van het woord Reut?

Het toponiem 't Reut in Berghem wijst op een laatmiddeleeuwse ontginning van bosgebied net buiten de bebouwde kom. Met een ontginningshoeve aan de Reutstraat uit de periode 1275-1350.1

't Reut verwijst dus naar rooien of roden = ontginnen, in cultuur brengen.2

Andere afgeleide toponiemen van rooien-roden zijn o.a. rooi, rode, raai, rade, rot, rut.3

Bronnen:

1. *Sporen van ontginning en bewoning uit de Late Middeleeuwen in 't Reut. Een verkennend en waarderend archeologisch onderzoek.* L.G.L. van Hoof. Archol, Leiden 2008.

2. *Het Schijndelse landschap. Glossarium van de historische perceelsnamen in Schijndel.* Henk Beijers (eindredactie). Schijndel 2003.

3. *Van d'n Aabeemd tot de Zwijnsput - Toponiemen in de cijnskring Helmond vóór 1500 in naamkundig en nederzettingshistorisch perspectief.* Henk Beijers, Geert-Jan van Bussel. Helmond 1996.

Brabantse Avond, m.m.v. Kwartjesvolk uit Zeeland

Dit verhaal is zeker voor al onze leden die niet aanwezig waren op onze jaarlijkse Brabantse Avond 7 februari, in de grote zaal van de Berchplaets. Zij hebben een hele ontspannende en humorvolle avond gemist.

Bij binnenkomst kregen alle bezoekers gratis koffie met krentemik.

De opkomst was zo groot, 202 personen, dat er stoelen bijgezet moesten worden en zelfs het balkon in de Berchplaets was bezet.

Kwartjesvolk wisselde de voordrachtjes vol humor met leuke verhaaltjes uit het gewone dagelijkse leven en rake woordspelingen. af met verschillende mooie nieuwe liedjes, zoals het liedje over "het gemis van iemand".

Het publiek deed goed mee, wat ook de gezelligheid bevorderde en Tinus wist daar natuurlijk wel mee om te gaan en het publiek te bespelen.

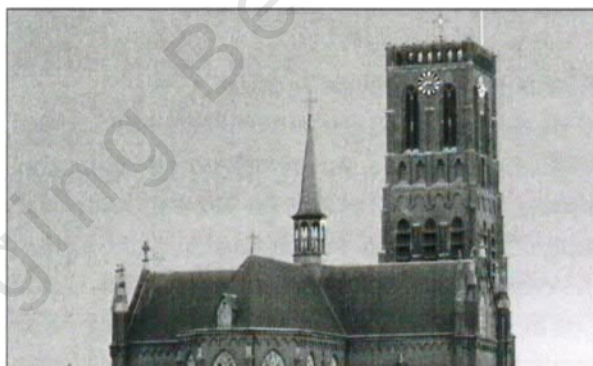
Duizendpoot muzikant, Jan van Schijndel, verraste iedereen met een niet gebruikelijk instrument in het Brabants, n.l de doedelzak. De avond was door de familie van Dijk zoals gewoonlijk, keurig verzorgd. Het bestuur van Berchs-Heem zal ook voor volgend jaar weer proberen een Brabantse Avond te organiseren. Wij hopen dat de leden die er deze keer niet bij waren dan ook aanwezig zullen zijn en er weer een gezellige avond van maken. Tot ziens op de volgende Brabantse Avond.

Lambert van Hintum

Jaarvergadering 2009, donderdag 19 maart

De 17e jaarvergadering, die om 19.30 uur begon, werd goed bezocht. Het financiële

jaarverslag was goedgekeurd door de kascontrolecommissie, Adri Dollevoet en Gerben Kouwenberg, en werd door de vergadering goed ontvangen. Ook het jaaroverzicht van de secretaris werd goedgekeurd door de vergadering. Bestuurslid Jan van der Burgt en Ans den Brok waren aftredend en weer herkiesbaar, beiden mochten, zonder stemming, aanblijven van de vergadering. Suggesties voor activiteiten: rondleiding in de Grote Kerk te Oss, Museumboerderij Heeswijk, Kildonkse Molten, Lezing. Na de pauze een optreden van het Berchs Muziekske, een muziekgezelschap dat alleen Nederlandse muziek ten gehore brengt. Het was een gezellige avond, tot volgend jaar.

Bezoek Grote Kerk Oss, zondag 26 april

Voor de bezichtiging van de Grote Kerk, Maria Onbevlekt Ontvangen te Oss kwamen 30 personen opdagen. De meeste mensen hadden, mede door het prachtige weer, voor de fiets gekozen om naar Oss te gaan. Om 15.00 uur waren de heren Jan en Wilbert Ulijn zo ver dat ze met de rondleiding konden beginnen. Je kon de keuze maken om de kerk te bezichtigen met Wilbert of de klim naar de toren maken met Vader Jan Ulijn.

Wat is er te zien in de kerk?

Deze Rooms Katholieke kerk is de oudst bestaande kerk in Oss. Zij kwam in 1859 in de plaats van een oudere kerk die op dezelfde plaats stond en die was toegewijd aan St. Willibrordus. Die "nieuwe" kerk was noodzakelijk geworden vanwege het groeiende aantal inwoners van Oss.

Zij werd, geheel in het teken van de tijd, toegewijd aan Maria Onbevlekt Ontvangen. De kerk heeft grotendeels vloertegels uit de oude kerk. Er zijn prachtige gebrandschilderde ramen die dateren uit 1885 tot 1900. De kerk heeft een prachtige kruisweg en mooie beelden. De Bijbel komt in de kerk niet alleen door middel van het geschreven woord tot uitdrukking, maar ook door de afbeeldingen in de ramen en door de beelden, de zogenaamde Bijbel voor de ongeletterden. Wilbert hield een vlot verhaal en vertelde ook dat de welgestelden van toen zich graag lieten gelden, door een prachtige gebrandschilderde raam aan de kerk te schenken. De familie Jurgens liet hier duidelijk haar sporen na, behalve enkele gebrandschilderde ramen is ook het prachtige altaar door de familie geschonken.

Wat is er in de toren te zien.

In de toren kunt u de bouwstijlen zien van eind 1800. Ook hoe de stucgewelven gemaakt zijn. Voorts ziet u de klokken en het carillon is een schenking van Bouwvereniging St. Willibrordus, in verband met het 600 jarig bestaan van de stad Oss in 1999. De kleinste klok weegt 60 kg en de grootste 1700 kg. Op 55 meter hoogte kunt u Oss van bovenaf bekijken. Bij helder weer is het mogelijk om de koeltorens van de elektriciteitscentrale van Geertruidenberg te zien.

Ook Jan Ulijn is een vlotte en enthousiaste verteller die je van het begin tot het eind weet te boeien met zijn verhaal.

Het was een zeer geslaagd bezoek waar een ieder met plezier aan terug zal denken.

Mocht u nog interesse om de kerk of de toren te bezoeken, neem dan voor meer informatie, contact op met Jan Ulijn, 0412 - 632 316.

Tentoonstelling 4 mei Oorlogsslachtoffers Berghem

Heemkunde vereniging Berchs-Heem heeft een poging gedaan om de dodenherdenking meer inhoud te geven, door middel van een tentoonstelling.

Achteraf kunnen wij stellen dat wij daarin zeker geslaagd zijn. Er zijn veel belangstellende mensen gekomen, die veel lof hadden voor ons als vereniging en voor de twee personen Gerard Hoeks en Martin Albers, die heel veel tijd in dit project hebben gestoken. De tentoonstelling is door de grote belangstelling op 4 mei, nog 3 maal extra geopend geweest, op vrijdag, zaterdag en zondag, 8, 9 en 10 mei, waardoor mensen in de gelegenheid waren om nog een keer rustig de foto's met bijbehorende teksten te bekijken. Daarna is de tentoonstelling verhuisd naar zorgcentrum "De Wilberthof" zodat ook de bewoners van de Wilberthof en mensen uit Berghem die niet zo goed ter been zijn, konden komen kijken. De tentoonstelling is daar van 13 tot 20 mei geweest. Ook hier was de belangstelling groot te noemen. Het is weer een goed voornemen geweest wat door velen zeer gewaardeerd werd en zeker voor herhaling vatbaar is. Er komt nog steeds nieuwe informatie binnen die bij een volgende tentoonstelling ook te zien zal zijn.

Iedereen bedankt die foto's en/of informatie beschikbaar heeft gesteld..

Berchs-Heem neemt afscheid van haar medeoprichter, Antoon van Genugten, pastoor emeritus.
geb: 13 juni 1933, overleden 9 juni 2009

De viering van zijn 50-jarig priesterschap benadrukt nog eens welke rol Antoon van Genugten in de Berghemse samenleving speelde.

Een bijzonder mens, een pastoor uit duizenden! Iemand die feilloos aanvoelde waar en waarvoor aandacht nodig was binnen de Berghemse gemeenschap. En die aandacht gaf hij op een zodanige wijze dat de betrokkene zich daar goed bij voelde.

Hij kon goed luisteren, weinig woorden waren nodig, zijn non-verbale communicatie werkte aanstekelijk.

In januari 1992 nam hij het initiatief voor de oprichting van een eigen heemkundekring voor Berghem.

Zijn timing voor die oprichting was zorgvuldig gekozen. Voor recht op zelfstandigheid was wat nodig. Vanaf de preekstoel riep hij op om trots te zijn én blijven op de eigen dorpscultuur. Hij vond het nodig om de krachten te bundelen, om ervoor te zorgen dat "voor onze kinderen en kleinkinderen de Berghemse historie wordt vastgelegd".

En om dat mogelijk te maken was een nieuwe vereniging nodig!

Pastoor van Genugten had zijn huiswerk gedaan; gedurende vele jaren hield hij plakboeken bij van alles wat over Berghem werd gepubliceerd. Daarnaast beschikte hij over een unieke collectie geschiedenisboeken, die hij schonk aan de nieuwe heemkundevereniging, Berchs-Heem genaamd.

Om de gegevens over Berghem vakkundig vast te leggen, kwam er ook een heus periodiek: 't Vagevenster.

Het gehele 'oeuvre' is te bewonderen in de Heemkamer in het oude gemeentehuis.

Wij blijven Antoon van Genugten dankbaar voor zijn initiatief tot oprichting van onze vereniging en zeker ook voor de niet aflatende, warme belangstelling die hij tot aan zijn overlijden toonde.

Hij heeft een onuitwisbaar spoor achtergelaten. Wij zijn hem zeer dankbaar voor al hetgeen hij voor de Berghemse gemeenschap heeft gedaan en betekend.

Harrie van Orsouw,
geb: 31 oktober 1919, overleden 10 juli 2009

Een bijzonder mens met bijzondere gaven en dat niet alleen op het gebied van de muziek. Alles wat maar iets te maken had met geschiedenis boeide hem, en vertrouwde hij toe aan het papier. Al schrijvende maakte hij zich zo de inhoud van vele artikelen eigen. Een bijzondere manier om bezig te zijn met het wel en wee van de wereld.

Met name het nieuws uit Oost-Europa trok zijn aandacht. Begrijpelijk, want in de barre oorlogstijd bracht hij daar zijn jonge levensjaren door. Heemkundevereniging Berchs-Heem is hem dankbaar dat hij dat deel van zijn levensgeschiedenis aan 't Vagevenster, nr 25, toevertrouwde, waardoor wij ons voor altijd een beeld kunnen vormen van Harrie. Hij blijft in onze herinnering als een trots mens op velerlei terrein. Dat liet hij graag merken, en hij had ook het recht daartoe. Je zag het aan zijn loop; nooit gebogen, altijd fier,

Bezoek Jena - 2003

rechttop; zijn mooie pet in de 'stoere' stand. Harrie bereikte een mooie leeftijd en heeft nu zijn rust verdiend. Wij kunnen hem helaas geen vragen meer stellen over vroeger, over de Berchse Hei en allerlei andere zaken. Ook wij moeten verder zonder hem. Zijn bijzondere bijdrage aan de Berghemse samenleving blijft in onze herinnering.

Foto's: Bert Akkermans

Contributie

De jaarlijkse contributie is € 15,00 per persoon. Dit bedrag over te maken op rekeningnr.: 1065.16.817 Rabobank, t.n.v. Berchs-Heem of via Giro nr.: 79.48.052. Onder vermelding van uw lidmaatschapsnummer. Voor vragen omtrent betalingen: Lambert van Hintum 0412 - 402515 Penningmeester Berchs-Heem.